

เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง

ฉบับที่ ๔/๖๑ (๑๖-๓๐ พ.ย.๖๐)

แนวคิด “สิทธิในการกำหนดใจตนเอง (Right to Self - determination)” : อิสรภาพและความขัดแย้ง

แนวคิด “สิทธิในการกำหนดใจตนเอง” (Right to Self - determination) ได้เริ่มต้นขึ้นในศตวรรษที่ ๑๘ โดยองค์การสหประชาชาติได้มีมติที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความชัดเจนต่อแนวคิดดังกล่าว คือ มติที่ ๑๕๑๔ และมติ ๒๖๒๕ ในปี ๑๙๖๐ และ ๑๙๗๐ ตามลำดับ ทำให้แนวคิดนี้ ได้ถูกนำมาใช้ทั้งทางบวก เช่น ติเมอร์ ตะวันออก (พ.ศ.๒๕๔๒) ซูดานใต้ (พ.ศ.๒๕๕๔) ที่สามารถลดปัญหาความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนความไม่เท่าเทียมทางการเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษาได้ในระดับหนึ่ง ในส่วนผลกระทบทางลบ เช่น เคอร์ดิสถาน (พ.ศ.๒๕๖๐) และคาตาลันเนีย (พ.ศ.๒๕๖๐) ได้ถูกนำไปขยายผลจนทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมเป็นวงกว้าง จนในที่สุดอาจกลายเป็นวิกฤติการณ์เลวร้าย ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐและความปลอดภัยของประเทศ ดังนั้น การวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับแนวคิดนี้ ดังกล่าวนั้นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนักและนำไปประยุกต์เป็นนโยบายส่งเสริมการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีมาตรฐาน มีศักดิ์ศรี และมีโอกาสทางสังคมให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งประสานแนวคิดพร้อมกันแสวงหาจุดร่วมของผู้ที่มีความเห็นต่าง เพื่อป้องกันการเบี่ยงเบนนำแนวคิดการกำหนดใจตนเองไปสร้างความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง อันเป็นสาเหตุนำมาซึ่งความไม่สมัคสมานสามัคคีของคนในชาติ

♦ ความเป็นมา

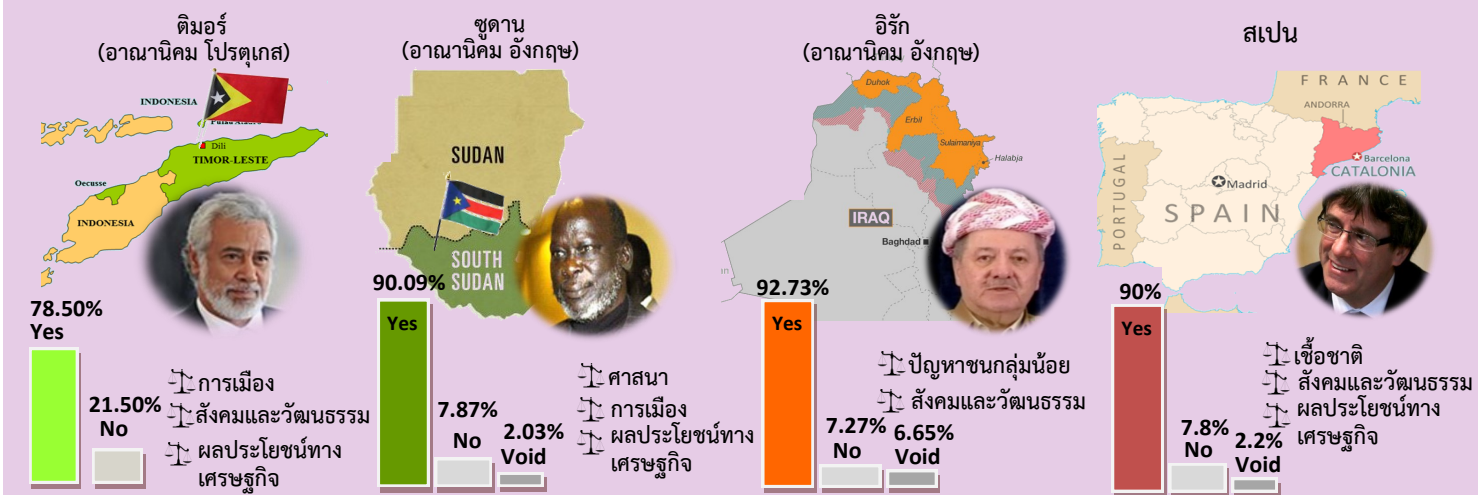
แนวคิด “สิทธิในการกำหนดใจตนเอง” (Right to Self - determination) ได้เริ่มต้นขึ้นในศตวรรษที่ ๑๘ จากกระแสชาตินิยมของชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม ที่กระจายอยู่ในจักรวรรดิและราชอาณาจักรต่างๆ ในยุโรป ที่ต้องการรัฐเอกราช หรือต้องการแยกดินแดนออกจากรัฐเดิม เพื่อไปรวมตัวกับรัฐข้างเคียงที่มีวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์เดียวกัน โดยมีผลบังคับใช้กับรัฐที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ตามมติที่ ๑๕๑๔ (XV) ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ลงวันที่ ๑๔ ธ.ค. ๑๙๖๐ เรื่อง “การให้เอกราชแก่ดินแดนอาณานิคม” (Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples) ผลของมตินี้ ทำให้การปลดปล่อยอาณานิคมประสบความสำเร็จ

ต่อมาในปี ๑๙๗๐ จากมติ ๒๖๒๕ (XXV) แนวคิดนี้ ได้ถูกพัฒนาเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ เรื่อง “ความสัมพันธ์อันดีมิตรและความร่วมมือระหว่างประเทศ” (Declaration on Principal of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States) ผลของมตินี้ ทำให้สิทธิในการกำหนดใจตนเองต้องยึดหลักผลประโยชน์ทั่วไปของประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ตลอดจนถึงหลักบูรณภาพแห่งดินแดน และหลักในการรักษาขอบเขตดินแดนอาณานิคม (Uti Possideti Juris) ด้วยเหตุนี้ แนวคิดนี้ อาจสรุปได้ว่า การให้เอกราชกับดินแดนอาณานิคมและมีขอบเขตในบริบทของสิทธิมนุษยชนแต่ไม่เป็นการยอมรับการกระทำใดที่ขัดต่อหลักบูรณภาพแห่งดินแดนหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ

♦ ผลกระทบทางบวกของแนวคิดนี้

อินโดนีเซีย : เมื่อวันที่ ๓๐ ส.ค.๒๕๔๒ รัฐบาลอินโดนีเซียยินยอมให้ชาวติมอร์ตะวันออกลงประชามติเพื่อแยกตัวเป็นเอกราช โดยมีผู้นำ คือ โก ราลา ซานานา กูเมมา ผลปรากฏว่า ประชาชนชาวติมอร์ตะวันออก สนับสนุนการแยกตัวเป็นเอกราชร้อยละ ๘๐ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มทหารบ้านติดอาวุธ (militia) ที่นิยมอินโดนีเซีย ได้ก่อเหตุรุนแรงเผาทำลายอาคารบ้านเรือนและเข่นฆ่าประชาชนที่สนับสนุนการเป็นเอกราช ปมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็ด้วยความแตกต่างของการเมือง ศาสนา สังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตมีช่องว่างทางสังคมระหว่างส่วนกลางและท้องถิ่น มีความแตกต่างกันมาก รวมถึงปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้สหประชาชาติต้องตัดสินใจจัดตั้งกองกำลังนานาชาติ (International Force in East Timor : INTERFET) เพื่อส่งเข้าไปรักษาสันติภาพ และดำเนินการสนับสนุนติมอร์ตะวันออกจนได้รับเอกราชเมื่อวันที่ ๒๐ พ.ค.๒๕๔๕ และเรียกประเทศนี้ อย่างเป็นทางการว่า ติเมอร์-เลสเต (Timor-Leste)

ซูดาน : เมื่อวันที่ ๙ ม.ค.๒๕๕๔ ซูดานใต้ได้ประกาศต้องการแยกตัวออกจากซูดานเหนืออย่างเป็นทางการ โดยสืบเนื่องมาจากความตกลองสันติภาพเบ็ดเสร็จระหว่างรัฐบาลกลางคาร์ทูม และกองทัพปลดปล่อยประชาชนซูดาน (SPLA/M) ซึ่งมีนาย จอห์น กาแรง เป็นผู้ก่อตั้งกองทัพ จากผลการลงประชามติ ประชาชนซูดานใต้มีคะแนนเสียงข้างมากเกือบร้อยละ ๙๙ รัฐบาลซูดานจึงยอมรับมติและให้ซูดานใต้มีสิทธิในการปกครองตนเอง

นับได้ว่าเป็นการยุติความขัดแย้งภายในประเทศที่มีมาอย่างยาวนานลงในช่วงที่สุด โดยจุดเริ่มต้นความขัดแย้งอันยาวนานระหว่างชุมชนเหนือและชุมชนใต้กว่า ๑๗ ปี มีที่มาจาก ชาวชุมชนใต้ที่นับถือศาสนาคริสต์ไม่ต้องการอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองโดยชาวมุสลิมทางชุมชนเหนือ อีกทั้ง สิทธิผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และทรัพยากรล้วนเอื้อต่อทางการเมืองของรัฐทางเหนือมากกว่าทางใต้ ทำให้บรรดาตัวแทนทางใต้รู้สึกว่าการถูกกีดกันจากเวทีการเมืองและเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องช่วงชิงฐานะทางการเมืองให้เท่าเทียมกับทางเหนือ จนนำไปสู่การจัดตั้งขบวนการปลดปล่อยประชาชนชาติชุมชนเหนือเพื่อเรียกร้องอำนาจในการปกครองตนเอง และมีรัฐบาลเป็นของตนเองนั่นเอง

♦ ผลกระทบทางลบของแนวคิดฯ

อิรัก : เมื่อวันที่ ๒๕ ก.ย.๒๕๖๐ ชาวเคิร์ด (Kurd) ในพื้นที่ปกครองตนเองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเขตอาร์บิล สุลมานียะห์ และโดฮุก ได้จัดทำประชามติเพื่อแยกสามจังหวัดเป็นรัฐเอกราช การลงประชามติครั้งนี้ไม่มีผลผูกมัดทางกฎหมาย โดยผู้ริเริ่ม คือ มาสซูด บาร์ซานี ผู้นำชาวเคิร์ด มีคูหาให้ลงประชามติทั้งหมด ๑๒,๐๗๒ แห่ง ซึ่งผลการลงประชามติภายใน ๒๔ ชั่วโมง พบว่า ผู้ลงคะแนนเสียงมากกว่า ร้อยละ ๙๒ สนับสนุนการแยกดินแดนและสร้างรัฐเอกราชสำหรับชาวเคิร์ดในอิรัก ถือเป็นการแสดงพลังทางสัญลักษณ์ต่อรัฐบาลอิรัก ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวเคิร์ดที่มีหลายล้านคนกระจายตัวอยู่ในประเทศ อิหร่าน อิรัก ตุรกี ซึ่งมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นของตนเอง ทำให้เกิดการเรียกร้องที่จะตั้งเป็นประเทศเคอร์ดิสถาน (Kurdistan) แต่ถึงทุกวันนี้ก็มิได้ถูกปราบปราม ทำให้การลงประชามติไม่เกิดผล ทั้งยังสร้างความแตกแยกมากยิ่งขึ้น

สเปน : เมื่อวันที่ ๑ ต.ค.๒๕๖๐ รัฐบาลสเปนประกาศใช้กำลังตำรวจเข้าควบคุมคูหาเลือกตั้งในแคว้นคาตาโลเนีย เพื่อสกัดกั้นการลงประชามติ โดยมี นายคาร์เลส ปุยเดมอนด์ เป็นผู้นำรัฐบาลท้องถิ่นเรียกร้องให้คาตาโลเนียเป็นชาติเอกราชจากรัฐบาลกลางสเปนอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งผลการลงประชามติภายใน ๔๘ ชั่วโมง พบว่า ผู้ลงคะแนนเสียงร้อยละ ๙๐ เลือกที่จะแยกตัวออกจากสเปน แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์นี้ขัดกับรัฐธรรมนูญสเปนที่ไม่อนุญาตให้จัดการออกเสียงลงคะแนนว่าด้วยเอกราชไม่ว่าในภูมิภาคใด ๆ ก็ตามภายในประเทศ และถือว่าการจัดให้มีประชามติเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายหากปราศจากความยินยอมของรัฐบาล ทั้งนี้ แคว้นคาตาโลเนีย เป็นแคว้นที่มีรัฐบาลอิสระในการปกครอง มีนโยบายด้านภาษี สาธารณสุข และการศึกษาเป็นของตนเอง มีภาษาคาตาลูญาเป็นภาษาท้องถิ่น มีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่เป็นอัตลักษณ์ของแคว้น รวมถึงยังเป็นภูมิภาคที่มั่งคั่งร่ำรวยที่สุด และถือเป็นแคว้นที่สร้างรายได้สำคัญอย่างมากให้แก่ประเทศสเปน แต่กลับไม่ได้รับการดูแลอย่างที่ควรจะเป็น ด้วยเหตุนี้ จึงมีการเรียกร้องให้มีการลงประชามติแยกตัวออกจากสเปน หลังจากที่เกิดเศรษฐกิจของสเปนเผชิญภาวะวิกฤติตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ เป็นต้นมา

บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

แนวคิดสิทธิในการกำหนดใจตนเอง มีจุดมุ่งหมายหลักในการส่งเสริมความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นกับทุกประเทศทั่วโลก ฉะนั้นเพื่อไม่ให้นำแนวคิดฯ นี้ไปแสวงหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง และป้องกันการนำแนวคิดนี้มา

เป็นข้ออ้างสร้างความเสียหายให้กับประเทศ รัฐบาลจึงต้องพัฒนาประเทศให้ครอบคลุมทุกมิติ โดยผู้นำควรมีการบริหารบ้านเมืองที่ดี แก้ไขปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนทำให้ประชาชนในทุกพื้นที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ ควรมีการทบทวนรูปแบบในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจอื่น ๆ อาทิ การเลือกตั้ง การรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน

จากบทเรียนของหลายประเทศคงจะเป็นข้อคิดให้กับประเทศไทย ในการใช้แนวทางสันติวิธีโดยการเจรจาพูดคุย (Peace Dialogue) กับผู้ที่เกี่ยวข้องจากรัฐทั้งในพื้นที่และในต่างประเทศให้มีความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกัน รัฐบาลควรใช้โอกาสนี้เสริมสร้างความเข้าใจและเข้าถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงควรเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับศักยภาพและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีความเหมาะสม พื้นฟูความเชื่อมั่น และลดความหวาดระแวงระหว่างประชาชนกับรัฐโดยยึดถือความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม การเคารพหลักสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาโลกคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน สิ่งเหล่านี้จะเป็นหนทางหนึ่งในการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้เป็นหนึ่งในประเทศที่ร่วมรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในปี ๒๕๔๑ และได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่มีการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒๙ ต.ค.๒๕๓๙ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓๐ ม.ค.๒๕๔๐ โดยมีการตั้งข้อสงวนระบุใน ข้อที่ ๒ วรรค ๑ เรื่อง สิทธิในการกำหนดใจตนเองที่ได้ตีความตามปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนากล่าวคือ “มิให้ตีความว่าอนุญาต หรือสนับสนุนการกระทำใดๆ ที่จะเป็นการแบ่งแยก หรือทำลายบูรณภาพแห่งดินแดน หรือเอกภาพทางการเมืองของรัฐ เอกราชอธิปไตย ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน” ประกอบกับ ประเทศไทยเองไม่ได้เป็นเจ้าอาณานิคม และยังมีลักษณะเป็นพหุสังคม ที่มีความหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนและสันติมาอย่างยาวนาน ดังนั้น เพื่อไม่ให้มีการนำแนวคิดฯ นี้มาสร้างความแตกแยกขึ้นภายในประเทศทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งกองทัพไทยในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคง ควรเร่งเสริมสร้างความรับรู้และเข้าใจที่ถูกต้องกับประชาชนในทุกพื้นที่ และเผยแพร่ให้สังคมวงกว้างได้รับรู้ข้อเท็จจริงนี้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ขณะเดียวกัน การปฏิบัติงานของกองทัพจึงควรมีความระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดการสร้างเงื่อนไขใหม่ในการนำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในการกำหนดใจตนเองที่เกิดขึ้นมาแล้วในหลายประเทศ

ข้อมูลอ้างอิง

1. <https://www.thairath.co.th/content/1080769>
2. [http://infantry7001bat.dx.am/KM/LESSON%20\(1-56\).pdf](http://infantry7001bat.dx.am/KM/LESSON%20(1-56).pdf)
3. <https://www.posttoday.com/world/news/517695>
4. http://www.geocities.ws/wichai_chucherd/separatismindonesia-2.html
5. <http://sameaf.mfa.go.th/th/country/africa/detail.php?ID=68>
6. <http://library.nhrc.or.th/ulib/document/Fulltext/F06843.pdf>
7. <http://www.geozigzag.com/pdf/59.pdf>
8. <http://www.polsci-law.buu.ac.th/journal/document/7-3/19.pdf>
9. <https://www.gotoknow.org/posts/566495>

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายังคณะผู้จัดทำ (ศศย.สปท.) T/F : ๐๒ ๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม / เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

- การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ / เทคโนโลยี การทหาร พลังงาน / สิ่งแวดล้อม
- อื่นๆ .....

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บทวิเคราะห์โดย นางสาวกรณิการ์ มหาสารกุล ผู้ช่วยนักวิจัย ศศย.สปท.

จัดทำโดย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โทร/โทรสาร : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖ website : <http://ssc.rtarf.mi.th>